

wen en hun profetische gave hen tot op den grond de dingen doen onderkennen. Wie hier paradoxen zoekt, kan ze ook vinden in de dierenwereld en in de kinderkamer; de dieren voelen dreigend gevaar, zonder het te ontleden en kinderen horken somis hypocrisieten, die bij groote menschen geen gevaar loopen. Wil men toch zijn paradoxen hebben, dan is het nog niet geoorloofd te spreken van het paradoxaal karakter der waarheid, doch van het paradoxaal leven, de paradoxaal werkelijkheid. Alleen maar — de werkelijkheid en onze doxa (meening) zijn twee.

Er is dan ook in al wat Jenkinson verder noemt, van paradoxen ($A=B$) niets te vinden. Gods goedertierenheid strijdt niet met zijn oordeel; want het oordeel kreeg zijn volle erkenning en de liefde overwint door recht. Erkenning van het paradox (niet in een: wij zien het zoo, doch in de bewering: het is zoo, $A=B$) zou in dit geval neerkomen op de loochening van de eenheid (eenvoudigheid) Gods, in wien de eene deugd tegen de andere niet strijdt. De gelijkenis tenslotte van den landheer strijdt ook niet met den eisch: elkaar niet al te „zakelijk” behandelen. De uitbetaling van de landarbeiders, ieder met hetzelfde bedrag, was paedagogisch; ze kregen dan niet maar zakelijk een bedragje, maar ze ontvingen veel meer; in liefde worden ze onderwezen; en liefde is geen koude zakelijkheid. Wie in den wijngaard werkte, moest begrippen, dat het mogen werken de grootste beloning is. Dat Jenkinson hier paradoxen zoekt, is, als het consequent werd doorgedacht, alleen te wijten aan miskenning van een dubbele gedachte, dat „Aufgabe”, roeping (werken) ook een „Gabe” is, een voorrecht (loon krijgen); en ook: dat het loon genadeloos is. En die dubbele gedachte is ook allerminst paradoxaal: als God dienen mijn levenselement is, dan is het daaraan „vanzelf spreken”, dat roeping en voorrecht, dat loon en werk samenvallen, omdat voor God werken mijn ware leven is.

Over Jenkinsons laatste opmerkingen (het leven komt uit den dood, kroon komt na kruis) kunnen we verder zwijgen. Het vorig artikel sprak hier reeds over (Haitjema en Barth).

Hoe komt het nu, zoo vraagt men als vanzelf, dat telkens weer naar de paradox gezocht wordt, terwijl toch de poging, om ze te vinden, zoo weinig oplevert?

Men kan bij zulken stand van zaken niet anders concluderen dan dit: het paradox dringt zich aan den Schriftonderzoeker niet op, maar hij zoekt er naar. Hij wil het vinden.

Hij — dat is hier niet de Schriftonderzoeker in het algemeen, maar die van tegenwoordig. Hij meent, dat het paradox er moet zijn, en dus gaat hij op zijn ontdekkingsstocht.

Hiermee is niet ontkend, dat er „waarheden” zijn, die ons dadelijk paradoxaal voorkomen; we zullen er nog over spreken. Maar terwijl een vroegere generatie, als ze op zulke „antinomieën” stuitte (b.v. verkiezing en verantwoordelijkheid, leven uit de eeuwigheid en in de actualiteit, supra- en infralapsarisme), zich inspande om tot eenheid van denken en belijden te komen en den Tweespalt in de gedachte te overwinnen, daar zijn tegenwoordig de theologen opgestaan, die tot ons zeggen: doe vooral geen moeite, om de eenheid in uw denken te grijpen, want dat is juist de grootste vergissing. Het is ziekte, zonde, ongelooft. Gij moet het „kruis” aandurven; gij moet niet bidden: „verlos ons van het paradox”, doch: „breng ons er heen; want zoo alleen vinden wij de waarheid”.

Hier moet een verschil in overtuiging zijn; het standpunt kan niet anders dan verschillend zijn. En naar dien achtergrond, naar dat dieper liggende, tweërlei standpunt, zullen we hebben te zoeken, om te weten, wat wij hebben te bidden: of we het paradox naar ons toe, dan wel van ons af moeten bidden.

Wanneer we dan ook de vraag, wat er in boven aangegeven zin aan is van het „paradoxaal karakter der waarheid”, nader pogen te beantwoorden uit het standpunt van de gereformeerde gedachte, dan beginnen we met de opmerking, dat het hier allereerst aankomt op de handhaving en vooropstelling van het begrip „openbaring”. De gereformeerde leeft uit het openbarings-geloof. Wat hij heeft gegrepen van de waarheid, dat ontving hij slechts door openbaring. Die is een werk Gods, waardoor Hij zich kenbaar maakt¹⁾. Als werk Gods gaat zij dan ook alle menschenwerk vooruit; zij beheerscht, vormt, schept in wereld en kerk haar eigen organen; zij grijpt allereerst, eer zij zich grijpen laat; ze is, naar haar oorsprong gezien, transcendent; want zij komt van boven, van God, ze snijdt in ons leven in en, wanneer ze haar bijzonderst spreken hooren doet, dan komt zij met een boodschap omtrent een wonder, dat „geen oog gezien, en geen oor gehoord heeft en dat in geens menschen hart opgeklimmen is”, maar dat God bereid heeft, dien, die Hem liefhebben (1 Cor. 2).

¹⁾ Anders zeggen: God laat zich enlor belevon. Maar het eerste is noodzakelijk voor het tweede.

Ik weet het, men zal zeggen: dat is het juist, wat in de nieuwere, paradoxen-predikende theologie weer met vrees en beven gepredikt wordt. Men zal mij tegenwerpen, dat het vooropstellen der openbaringsgedachte juist weer een verkwikkende zegen is, dien God aan de wereld van vandaag heeft bewezen in Zijn getuigen Kierkegaard, Barth en andere predikers van de „paradoxaal religie”.

Zeker, het is waar. Menschen als Karl Barth hebben voor het transcendent spreken Gods weer hun oor geopend; openbarings-getuige wil Barth wezen. Hij slaat te morzel met het Woord. Hij komt op tegen alle „hoogmoedige” rationalisering van het geloof en eischt met nadruk de erkenning, dat God een vreeselijk God is.

En toch ligt de grondfout van dezen paradoxen-werper, als ik het wel zie, in zijn standpunt tegenover de openbaring, waaraan hij tekort doet.

Barth wil alles weten van de transcendentie van den zich openbarende God; maar hij werkt, in de praktijk, haast nooit met de immanentie van dien God, ook als Hij zich openbaart.

Dat is wel — om nu eens te beginnen met immanente kritiek — een ernstige fout, juist op het standpunt van dezen paradoxen-jager-in-geweldigheid zelf.

Want — in den stijl van Barth gesproken — dit is wel een der grootste paradoxen: dat God zoowel transcendent als immanent is: d.w.z., dat Hij niet alleen boven de wereld, vóór de geschapen wereld, onafhankelijk van die wereld is (de verticale lijn), doch ook tot die wereld ingaat, in die wereld blijft met zijn almachtige en alomtegenwoordige Energie (de horizontale lijn). Wat bij Barth paradox heet, staat hier vóór alle denken en weten, vóór alle leven en zijn vast.

En nu is het wat tragisch, dat Barth, om zijn paradoxen te vinden en zoo scherp mogelijk te accentueeren, juist dit groote, vooropstredende „paradox” heeft voorbij gezien — althans in zijn praktisch werken en denken en getuigen. Zijn paradoxaal wandeling in vervaarnissen heeft den paradoxalen weg niet van den aanvang af betreden; hij is op een zijspoor van den weg achterna op zijn zelfgekozen pad der paradoxaal theologie gekomen. Hij komt tot de veelheid der paradoxen, omdat hij de voornaamste paradox voorbij gezien heeft. Hij durft het paradox overal aan — behalve in het begin, in de uitwerking der idee: „openbaring” zelf. — Hij vindt te veel paradoxen, omdat hij er te weinig vond.

Ik bedoel hiermee dit.

Wie Barth hoort redeneeren, bemerkt al spoedig, dat hij wel de openbaringsdaad Gods in verticale richting tot ons af ziet komen, maar in de praktijk niet diezelfde openbaringswerkzaamheid Gods in horizontale richting met ons mee ziet gaan; dwars over de wereld, hier in ons „platte vlak”.

Ja, heusch, ons platte vlak.

O, dat platte vlak, wat heeft het al dienst moeten doen om menschen te „ergeren” voor wie Christus gestorven is, en om predikers met een schijn van recht te doen wegschelden van Gods spreekgestoelte de menschen, die Hij, de schoone Herder, daarheen vergaderd had.

Ook Barth is over het „platte vlak” van onze menselijke overleggingen en meeningen niet te spreken. Barth ziet de dingen zóó: Gods openbaring „snijdt” onze menselijke, aardse, historische werkelijkheid verticaal. Dwars door den „horizontalen historiestroom” van ons menselijk, tijdelijk, betrekkelijk denken, komt de absolute openbaring Gods in verticale richting heen.

Dus is er in de openbaring Gods, ook volgens Barth, de aanraking van twee „vlakken”, twee „werelden”. Het ééne vlak is het bekende, de geschapen wereld, die uit haar oorspronkelijke eenheid met God is uitgevallen, de wereld des vleesch. Het platte, horizontale vlak.

Maar door dit horizontale, bekende vlak komt nu, snijdend, het verticale, onbekende vlak. Dat is de wereld van den Vader, de wereld van de oorspronkelijke, zuiver gebleven schepping, de wereld, die onder de wet der verlossing ligt. En die snijlijn doet het paradox ons flikkeren.

Aldus Barth.

Want — wanneer die twee werelden elkander snijden, dan is dat maar... snijden. Zie naar het kruisteeken: $\times$. De verticale lijn (Gods) snijdt de horizontale (der menschen); dat is een ontmoeting. Maar zodra die twee lijnen elkaar ontmoet hebben, scheiden ze zich ook weer van elkander af. En dat is de ellende; dat is de groote ketterij; dat is — als het er op aankomt, de „hybris”, de hoogmoed, van Barth.

Ik spreek van „hoogmoed”, bij hem ook. Zijn eigen woorden geef ik hem terug, al is het onder volle erkenning, dat het niet zijn bedoelen, maar zijn resultaat betreft.

Want „hoogmoed” is voor wie de Schrift als gereformeerde leest, dit: dat men niet aanneemt, wat God ons geeft. Barth „is die man”. Want het is niet waar, dat de aanraking der openbaring Gods enkel als een snijpunt te zien is.

God, ook als Openbaringsgod, is transcendent, maar eveneens immanent. Hij komt niet slechts van boven af naar ons toe, maar gaat ook met ons mee. De openbaring is niet slechts een voortdurend zich repeteerend insnijden in ons horizontale vlak, doch ze is ook een geduldig met ons meegaan. Barth heeft een prachtig gereformeerd studievak „vermoord”: ik bedoel: de historia revelationis, de GESCHIEDENIS der (bizonde) godsopenbaring. En onze nieuwere „reformatoren”, die met zijn begrip van „hybris” (hoogmoed) eigen kerkleden willen doodslaan en de reformatie der kerken willen ter hand nemen, mogen wel eens bedenken, dat hoogmoed is: het verkleinen van de genade-Gods; en dat „reformatie” van het gereformeerde leven niet is: de schrapping van een apart studievak der theologische encyclopaedie — zoo maar met enkele Barthianismen.

Men moet hier zoo scherp mogelijk tegen Barth en ook Haitjema positie kiezen; want zij tasten den gereformeerden rijkdom aan — in naam der ware gereformeerdeheid.

Barth zegt: — en ik citeer voor het gemak van den lezer het boek van Prof. Haitjema:

„Dat punt der snijlijn zelf heeft echter, evenmin als het heele onbekende vlak, waarvan het de aanwezigheid aankondigt, in 't geheel geen uitgestrektheid op het ons bekende vlak. De uitstralingen (van dat punt), of beter nog de uitgang, wekkende inslag-trochter en gaten (Hohlräume), waardoor dat punt zich merkbaar toont binnen de grenzen der historische aanschouwelijkheid, zijn... niet de andere wereld, die in Jezus onze wereld aanraakt. En in zoverre deze onze wereld in Jezus door de andere wereld wordt aangeraakt, houdt ze op historisch, tijdelijk, „dinglich”, onmiddellijk aanschouwelijk te zijn.”

Dit is wel een sprekend citaat. Het is met vele andere te vermenigvuldigen. „Jezus als den Christus is het ons onbekende vlak, dat het ons bekende loodrecht van boven doorsnijdt”, zoo lezen we ook.

En in de opstanding van den mensch tot Gods leven, is de aanraking al evenmin duurzaam; het „punt” is er, maar de lijn der voortgaande gemeenschap niet. „In de opstanding”, zoo lezen we.

„In de opstanding raakt de nieuwe wereld des Heiligen Geestes de oude wereld des vleeschs aan. Maar zij raakt deze, zóóals de raaklijn een cirkel, zonder haar te raken, en juist daar zij haar niet raakt, „raakt zij haar als begrenzing, als nieuwe wereld.”

Voor Barth is dus de openbaring altijd snijding, aanraking. Ieder begrijpt, dat het paradoxaal karakter der waarheid hier noodwendig gegeven is. Uitroepsteekens worden vraagsteekens, en omgekeerd. Ik zie mijn God en Zijn eeuwige werkelijkheid maar in momenten; en zodra ik ontdek heb en gevonden, ben ik tegelijk weer aan het verliezen van mijn gewonnen geestelijk bezit. Wat de garantie der waarheid is, is ook haar critiek. Ik moet gebroken worden, niet maar eens, maar altijd weer. Anders ben ik de hoogmoedige, mijn „hybris” is mijn oordeel; het is hoogmoedig God in te halen. God en de waarheid, in mijn platte vlak. God komt incognito; het geloof ontziet dit incognito. Geloof is Waagstuk; het is „das bewegte Verharren in der Negation”. De schematiek van het denken, vooral van het godsdienstig denken, moet als vervloekte hoogmoed worden verworpen. Men moet niet, hoogmoedig, zeggen: zoo is het, en anders niet (óf-óf), maar: zóó is het, en het is óók anders (en-en).

Nu zegt men wel: Barth valt den mensch aan, maar niet God; hij breekt den hoogmoed van het ongelooft en niet de waarheid van het geloof.

Maar zoo staat de kwestie niet.

Met alle waardeering voor wat Barth in zijn omgeving betekende, met volle erkenning, dat hij tegenover de geestelijke erotiek, tegenover de heiligs-verklaring van de biologische, pathetische, erotische elementen van den hoogmoedigen mensch zeer veel goeds gezegd heeft²⁾, en dat hij het vraagstuk van het paradox in de religie pas scherp gesteld heeft, — moet het toch gezegd worden: hij tast niet alleen den hoogmoed van den mensch, maar ook de neerbuigende liefde van God aan. Want God heeft niet alleen bliksemslagen te werpen, die in de horizontale wereld inslaan; Hij gaat ook met volk- en vuurkolom met ons de horizontale kronkelwegen van woestijnen door, en rekent met het milieu, waarin wij leven, de draagkracht van ziel en zinnen. Hij geeft niet maar insnijdingen, doch breekt zich een baan, waarop Hij met ons gaat. Niet punten, maar lijnen heeft Hij liefgehad. Dat is te zeggen: er is meer dan snijlijn en snijpunt; God heeft het platte vlak aangenaamen van boven af; wie het loochent, of er tegen toornst (ook in 1926 op antisynodale meetings, die is de hoogmoedige tegen Hem, al weet hij het niet).

De openbaring heeft haar geschiedenis; en deze weer haar „bedelingen”. Godsopenbaring

²⁾ Max. Strauch. Die Theologie Karl Barths, 2e Aufl. München, Kaiser, 2—48.

springt
den de
leugen
een we
een we
dat hij
weer t
parado
op aan
hij red
rende t
Want i
en als
en na
wonder
daag
— D
per m
putjes
schouw
aanwijz
ginsel
eenheid
raad, b
Barth
van de
Kuypp
ling, g
over „
Dat
momen
vlak. D
kracht
is er d
die oud
De p
gepleeg
hartighe
in het
en wij
van de
trekken
de men
dag toe
„Engel
maar fi
den dr
wil (de
heentrel
doch o
— tran
aan.

Er is
Christus
Dat is
Maar
En da
schap g
den zijn
In Ch
het onn
verlossin
Maar
uit de v
Die
maar
Dat is
Er is
en war
Inzijn
Wande
En al
volgen c
Want
een opre
brengen
Paulus
stelling.
Zij, d
het vl
Wann
naast e
hij onde
lijk zij
de bego
Ous e
geerte s
Ous g
Naam, z
ons dan
Wande
openbar
Terwij
verwekk
Wien we
heid de
wat wilt
Nu is
die beid
het wan